

سوالات درس پنجم جامعه‌شناسی (۳)

(۱) - یکی از پرسش‌های مهم و کلیدی برای اندیشمندان علوم اجتماعی چه بوده است؟ این پرسش که چگونه می‌توان معنای زندگی و معنای کنش انسان‌های دیگر را فهمید.

(۲) - در چه صورتی بررسی و مطالعه پدیده‌های انسانی و اجتماعی به نتیجه‌گیریهای غلط و اشتباه منجر می‌شود؟

بررسی و مطالعه پدیده‌های انسانی و اجتماعی، بدون توجه به عمق آنها، به نتیجه‌گیریهای غلط و اشتباه منجر می‌شود.

۳- شباهت و تفاوت پدیده‌هایی نظیر «شهادت طلبی»، «فدا کردن جان برای وطن» و «خودکشی»، چیست؟

شباهت «شهادت طلبی»، «فدا کردن جان برای وطن» و «خودکشی»، «دست بستن از جان و زندگی در دنیا و استقبال از مرگ» است.

تفاوت آنها در معنای متفاوت شان است **معنای شهادت طلبی**: «شوق به حیات جاودانه، عشق به دیدار محبوب، دفاع از دین، مبارزه با ظلم، اقامه حق، مبارزه با باطل و ... است» **معنای فداکردن جان برای وطن**: «دفاع از غرور ملی، میهن دوستی، غلبه بر دشمن، کشورگشایی، هیجان و... است» **معنای خودکشی**: «رنج‌گریزی، احساس پوچی، فشارهای اقتصادی، بحرانهای اجتماعی، بحران معنویت و... است»

۴- برخی جامعه‌شناسان در توجیه مسأله خودکشی به چه عواملی اشاره کرده‌اند؟ برخی دیگر از جامعه‌شناسان چه انتقادی بر توجیه

آنها در علل مسأله خودکشی داشته‌اند؟ برخی از جامعه‌شناسان در تحلیل خودکشی به عوامل اقتصادی مانند فقر، کاهش رفاه عمومی و... توجه کرده

اند، این تحلیل با انتقاد برخی دیگر از جامعه‌شناسان با این استدلال که نرخ خودکشی در بعضی از کشورها با سطح رفاه عمومی بالا، بیشتر از برخی جوامع با سطح رفاه و شرایط اقتصادی پایین‌تر است مواجه شد.

۵- وجود نظریات متفاوت، درباره پدیده‌های اجتماعی نشانه چیست؟ وجود نظریات متفاوت، نشانه پیچیدگی و عمق پدیده‌های اجتماعی

و البته دشواری فهم آنهاست.

۶- برخی رویکردها برای دستیابی به پاسخهای ساده، سراسر و کاملاً قابل پیش‌بینی درباره چرایی وقوع پدیده‌های اجتماعی، چگونه

عمل می‌کنند؟ برخی رویکردها برای دستیابی به پاسخ‌های ساده، سراسر و کاملاً قابل پیش‌بینی درباره چرایی وقوع پدیده‌های اجتماعی، پیچیدگی و

عمق این پدیده‌ها را نادیده می‌گیرند.

۷- باور رویکرد تفهیمی - تفسیری در تقابل با رویکرد پوزیتیویستی، در فهم زندگی اجتماعی بیان کنید. رویکرد تفهیمی - تفسیری در تقابل با

رویکرد پوزیتیویستی، بر این باور است که کنشگران بر اساس معنایی که در ذهن دارند، دست به عمل می‌زنند. بنابراین برای فهم زندگی اجتماعی باید از

ظاهر پدیده‌های اجتماعی عبور کرد و به معانی نهفته در کنشها راه یافت.

۸- برای پی بردن به هدف کنش چگونه باید عمل کنیم؟ (فهم هر کنش مستلزم چیست؟) برای پی بردن به هدف کنش، باید به ذهن کنشگر راه

یابیم و برای فهمیدن دلالت‌های کنش، باید به زمینه فرهنگی ای که کنشگر در آن عمل می‌کند، مراجعه کنیم. به عبارت دیگر، فهم هر کنشی مستلزم دسترسی

به معنای ذهنی «فردی» و معنای فرهنگی «اجتماعی» نهفته در آن است.

۹- خلاق و فعال بودن کنشگران فردی و جمعی در تولید معانی چه پیامدی به دنبال دارد؟

۱- موجب پیدایش معانی گوناگون و در نتیجه آن، پدید آمدن خرده فرهنگها و گروههای مختلف، درون هر جهان اجتماعی می‌شود.

۲- علاوه بر این خلاق و فعال بودن انسانها در تولید معانی، موجب پیدایش فرهنگها و جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود. جهان‌های اجتماعی مختلف،

معنای ذهنی و فرهنگی متفاوتی پدید می‌آورند؛ مثلاً ممکن است لباس و ظاهر زیبا در فرهنگی، بر جایگاه و پایگاه اجتماعی والا دلالت نکند یا در فرهنگ

دیگری، علم آموزی بر ارزشمندی علم دلالت نکند بلکه با هدف غلبه بر دیگران یا به دست آوردن شغل پردرآمد، انجام شود.

۱۰- چه چیزی موجب پیچیدگی کنش‌های انسانی و دشواری فهمیدن معانی آنها می‌شود؟ تنوع و تکرار معانی

۱۱- برای فهم کنش‌ها، باید از چه روشهایی استفاده کرد؟

برای فهم کنش انسانها باید از روشهای کیفی نظیر **روش قوم‌نگاری** و **روش مطالعه موردی** استفاده کرد که در مقابل «روشهای کمی» قرار می‌گیرند که

در جامعه‌شناسی پوزیتیویستی به کار می‌روند.

۱۲- منظور از روش قوم نگاری مورد استفاده پژوهشگران چیست؟ در این روش، پژوهشگر برای مدتی با قومی که قصد تحقیق درباره آنها را دارد، زندگی می کند؛ خود را در شرایط فرهنگی آن قوم قرار می دهد و کنش هایشان را تجربه می کند تا آنها را بهتر بشناسد.

۱۳- با ذکر مثال توضیح دهید در چه شرایطی یک محقق از روش مطالعه موردی استفاده می کند؟ اگر محقق بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص مثلاً یک فرد، یک نهاد اجتماعی یا یک فرهنگ را مطالعه کند و عمق پنهان و منحصر به فرد بودن آن را نشان دهد، از این روش استفاده می کند. برای مثال یکی از جامعه شناسان برای تحقیق درباره بیمارستان روانی به عنوان یک نهاد اجتماعی و اثر آن بر بیماران، ماه ها به عنوان کارمند در یک بیمارستان روانی مشغول به کار شد و از طریق مشاهده مشارکتی به تحقیق پرداخت.

سوالات درس ششم جامعه شناسی (۳)

۱- جایگاه ارزشهای سه گانه قدرت، ثروت و دانش در دستیابی به سعادت و کمال حقیقی بیان کنید؟ انسان همواره سه گانه قدرت، ثروت و دانش را ارزشهای واسطه ای و پیش نیازهای دستیابی به سعادت و کمال حقیقی می دانست، از این رو همه آنها را خوب و خیر می دید.

۲- انسان در مقایسه ارزش های سه گانه قدرت، ثروت و دانش در دستیابی به سعادت چگونه ارزیابی می کند؟ معمولاً دانش را کاملاً مثبت (خیر و خوب)، ثروت را خاکستری (نه خوب و نه بد) و قدرت را بیشتر منفی (بد) ارزیابی می کرد.

۳- دیدگاه عده ای در دوره ی اخیر در غرب در باره ارزیابی های اخلاقی ارزشهای سه گانه قدرت، ثروت و دانش را بیان کنید؟ در دوره اخیر، در گوشه ای از دنیا، برخی مدعی شدند، ارزیابی های اخلاقی و نگاه وسیله ای به قدرت و ثروت، دست و پا گیر بوده و مانع توسعه آنها شده است. پس از آن، قدرت و ثروت دیگر مورد داوری اخلاقی قرار نرفتند تا با توسعه و گسترش آنها، زمینه آسایش و آرامش بشر فراهم شود. دانش نیز به علوم تجربی (ابزاری) محدود شد و برای نیل به همان هدف به خدمت گرفته شد.

۴- در کنار نتایج خیره کننده توسعه ی ارزشهای سه گانه قدرت، ثروت و دانش چه پیامدهایی ناخوشایندی به دنبال داشته اند؟ در کنار نتایج خیره کننده و شگرف توسعه قدرت و ثروت، پیامدهای دیگری همانند فقر، نابرابری، سرکوب، جنگ و تخریب طبیعت و... نیز ظاهر شدند.

۵- پیامدهای ناخوشایند ارزشهای سه گانه قدرت، ثروت و دانش چه واکنش هایی برانگیخت؟
نخستین واکنش به ثروت نشان داده شد. ثروت دیگر نه یک امر خنثی (نه خوب و نه بد) بلکه ریشه بسیاری از ظلمها و شرارتها قلمداد شد و مالکیت، دزدی خوانده شد.

واکنش شدید بعدی به دانش نشان داده شد و خوشبینی به دانش نیز مورد تردید جدی قرار گرفت. تا پیش از این، منازعات بر سر قدرت و ثروت را به قضاوت دانش می سپردند ولی حالا دیگر، خود دانش نیز مورد نزاع و کشمکش بود؛ یعنی دانش دیگر راهنمای ما به سوی سعادت نبود بلکه، به همراه قدرت و ثروت، رو به تاریکی و ظلمت می نهاد.

۶- منظور از قدرت چیست؟ موجودی که بتواند کاری را با آگاهی و اراده خود انجام دهد، دارای قدرت است.

۷- چرا انسان کنشگری قدرتمند است؟ انسان به دلیل اینکه کارهای خود را با آگاهی و اراده انجام می دهد، کنشگری قدرتمند است

۸- آیا انسان قادر به تأمین همه ی نیازهای خود است؟ قدرت فردی انسان محدود است. او نمیتواند همه ی نیازهای خود را به تنهایی برآورده سازد و برای تأمین برخی از نیازهای خود، به کمک دیگران احتیاج دارد.